

بررسی پیامدهای اقتصادی و اجتماعی تبدیل روستا به شهر (مطالعه موردی: روستا - شهر حسن آباد، شهرستان اقلید)

صابر امیدي*

دکتر احمد خاتون آبادي**

دکتر محمد صادق ابراهیمی***

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۰۱/۱۹

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۱۰/۰۶

چکیده

در کشور ایران ایجاد روستا- شهرها از طریق اجرای سیاست ارتقای روستاهای بزرگ و مستعد به شهر صورت گرفته است. هدف از ایجاد روستا- شهرها بهبود کیفیت زندگی در نواحی روستایی و حل مشکلات شهری و روستایی می‌باشد. به طور کلی روستا- شهرها سکونتگاه‌های روستایی هستند که به علت تمرکز جمعیت در آن‌ها، مرکزیت بخش و یا دلایل دیگر معیار شهر شدن را پیدا می‌کنند، ولی هنوز اکثریت جمعیت شاغل آن‌ها به کشاورزی مشغول هستند. در این پژوهش با بهره‌گیری از روش‌های اسنادی و پیمایشی پیامدهای اقتصادی و اجتماعی توسعه روستا- شهری در استان فارس مورد بررسی قرار می‌گیرد. پایایی پرسشنامه تحقیق به وسیله ضریب آلفای کرونباخ برای شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی به ترتیب ۰/۸۶۶ و ۰/۸۳۲ بدست آمد. جامعه آماری تحقیق کلیه ساکنین روستا - شهر حسن آباد می‌باشد (N=۲۰۷۲)، که تعداد ۲۰۰ نفر از آن‌ها با استفاده از فرمول کوکران به عنوان نمونه تعیین شده و به روش تصادفی ساده انتخاب شده‌اند. داده‌های بدست آمده با استفاده از آزمون‌های t تک‌نمونه‌ای و ویلکاکسون مورد تحلیل قرار گرفت. نتایج نشان داد که تبدیل حسن آباد به شهر در خدمات‌رسانی به ساکنین موفق بوده است، اما در بهبود درآمد، اشتغال، کاهش وابستگی به مرکز شهرستان، تثبیت جمعیت، توسعه مشارکت و جلب رضایت ساکنین تأثیر چندانی نداشته است. **کلید واژه‌ها:** پیامدهای اقتصادی و اجتماعی، نابرابری‌های منطقه‌ای، توسعه، روستا - شهر، حسن آباد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رساله جامع علوم انسانی

* دانشجوی کارشناسی ارشد توسعه روستایی، دانشگاه صنعتی اصفهان sabber_omidi2011@yahoo.com

** استادیار گروه توسعه روستایی، دانشگاه صنعتی اصفهان

*** استادیار گروه توسعه روستایی دانشگاه صنعتی اصفهان

۱- مقدمه

برنامه‌ریزی توسعه منطقه‌ای^۱ ضمن اینکه بعد فضا را به ابعاد اجتماعی و اقتصادی توسعه اضافه می‌کند، از دو لحاظ به شکل‌گیری فرآیند مناسب توسعه کمک می‌کند. اول اینکه: نگرش منطقه‌ای به توسعه، به تعادل فضایی و کاهش نابرابری‌های فضایی و مکانی کمک می‌کند و دوم اینکه: نگاه آمایشی به سرزمین و توجه به قابلیت‌های فضایی، به شکل‌گیری روند متناسب توسعه سرزمین منجر می‌شود. حاصل نگرش فوق، دستیابی به الگوی متناسب توسعه سرزمینی است که این تناسب و تعادل به پویایی جریان توسعه و تداوم آن کمک خواهد کرد. این ویژگی‌های بارز برنامه‌ریزی منطقه‌ای باعث شده است که در حال حاضر نگرش مذکور، در برنامه‌ریزی‌های توسعه ضروری تلقی شود (جمعه‌پور، ۱۳۸۸: ۶). تجربیات جهانی بیانگر این واقعیت است که حل مسائل نواحی محروم روستایی، تحقق اهداف سیاست تعادل در توزیع فضایی جمعیت و توسعه مناطق، منوط به حمایت جدی از شهرهای کوچک است. این گروه از شهرها، نواحی مطلوبی به لحاظ تمرکز زدایی اداری، اقتصادی، اجتماعی و رفاهی از سطح منطقه و شهرهای بزرگ آن محسوب می‌شوند و محرک توسعه روستایی، متعادل‌کننده نظام اسکان جمعیت و بالاخره فراهم‌کننده زمینه‌های تحقق توسعه پایدارند (تقوایی و رضایی: ۱۳۸۷: ۲). برخی پژوهش‌ها نیز موید کارکردهای بالقوه و بالفعل تبدیل مراکز روستایی به شهر برای توسعه هستند. نتایج پژوهش‌های مذکور نشان می‌دهند که شهرهای کوچک روستایی با ایجاد فرصت‌های شغلی غیرزراعی و ارائه خدمات مورد نیاز، در کاهش مهاجرت روستاییان به شهرهای بزرگ‌تر نقش موثری ایفا می‌کنند و زمینه توزیع متعادل جمعیت، امکانات و سرمایه را فراهم می‌آورند (جمعه‌پور و رشنودی، ۳، ۱۳۹۰). اکنون چنین رویکردی در قالب راهبرد کارکردهای شهری در توسعه روستایی (UFRD)^۲ بیان می‌شود که ایجاد شهرهای کوچک را در پیوند عملکردی با حوزه‌های، اصل قرار می‌دهد تا تنوع اقتصادی، صنعتی کردن، عرضه خدمات پشتیبانی، تجاری کردن کشاورزی و سرانجام سازماندهی و مدیریت توسعه تحقق یابد (صرافی، ۱۳۰، ۱۳۷۷).

در سال‌های اخیر، برنامه‌ریزی‌های توسعه بر اساس تأکید بر پویایی شهرهای کوچک مورد توجه قرار گرفته‌اند، زیرا به دلیل وجود امکانات شغلی، تعلیم و تربیت و سایر امکانات اساسی، شهرهای بزرگ مقصد نهایی بیشتر مهاجران از نواحی روستایی و شهرهای کوچک هستند. طرفداران نظریه نقش شهرهای کوچک در امر توسعه معتقدند که در صورت تأمین نیازهای مذکور در شهرهای کوچک، مسیر مهاجرتی تغییر یافته و به جای شهرهای بزرگ، مقصد نهایی مهاجران روستایی، شهرهای کوچک خواهند بود. جذب مهاجران در شهرهای کوچک، مانع

^۱ Regional developing planning

^۲ Urban function in rural development

^۳ Rurban

افزایش شدید جمعیت در شهرهای بزرگ می‌شود و مسائل این قبیل شهرها را تعدیل می‌کند. از طرفی تأمین امکانات لازم در شهرهای کوچک، سیستم سکونتگاهی کشورهای در حال توسعه را متعادل و متوازن می‌کند و این سیستم در توسعه اقتصادی- اجتماعی ملی، نقش اساسی دارد؛ در نتیجه روابط شهر و روستا در مسیر توسعه همه سکونتگاه‌ها گسترش می‌یابد و با این دگرگونی پایگاه بخش کشاورزی در ناحیه تقویت می‌شود (شکوئی، ۱۳۷۳، ۴۱۴-۴۱۳).

توجه به شهر شدن نقاط روستایی و ایجاد روستا- شهرها اولاً موجب می‌شود که مشکلات مسکن، حمل و نقل، آلودگی‌های زیست محیطی و تأمین خدمات شهری در کلان شهرها کاهش یابد. ثانیاً: **روستا- شهرها** نابرابری‌های ناحیه‌ای را کاهش می‌دهند و زمینه خدمات‌رسانی سریع‌تر و مدیریت بهینه در حوزه‌های شهری و میان شهری را بیشتر فراهم می‌سازد. ثالثاً: روستا- شهرها از تمرکز اداری - سیاسی در شهرهای بزرگ می‌کاهند و در نهایت تعادل و توازن اقتصادی و اجتماعی را در سطح منطقه‌ای و ملی فراهم می‌سازند (فرجی‌ملائی و همکاران، ۱۳۹۰، ۲).

روستا- شهر مکانی است متأثر از ویژگی‌های شهر و نواحی روستایی که در آن گذار از روستایی بودن به شهر شدن محسوس می‌باشد (Stohr and Taylor, 1981, 541). روستا- شهرها به عنوان مکان‌های مرکزی می‌توانند دامنه وسیعی از خدمات فرهنگی - اجتماعی را جهت دگرگونی شرایط اقتصادی اکثر روستائیان ایجاد نمایند. این نواحی می‌توانند برای اکثریت ساکنان دسترسی به خدمات اساسی و امکاناتی همچون امکانات رفاهی - آموزشی را فراهم سازند (خاتون‌آبادی و همکاران، ۱۳۹۰، ۲).

حسن‌آباد یکی از مناطقی است که طبق تبصره پنجم ماده چهارم قانون تقسیمات کشوری به علت مرکزیت بخش در سال ۱۳۸۸ به شهر تبدیل شده است. با توجه به مسایل مطرح شده در نظر گرفتن یک فضای شهری مناسب میتواند ضمن ایجاد زیرساختهای رفاهی مطلوب برای ساکنین، کاهش نابرابری‌های منطقه‌ای و جلوگیری از تمرکز بیش از حد در توسعه اقتصادی - اجتماعی این مناطق و همچنین بهبود سطح رفاه ساکنین از طریق ایجاد فرصتهای شغلی بهتر و درآمدزایی مناسب اقدام نماید مطالعه حاضر درصد است تا در این دو بعد کلی، توسعه زیرساختهای مناسب و توسعه سطح رفاه ساکنین پیامدهای تبدیل روستا به روستا - شهر را مورد بررسی قرار دهد. لذا پژوهش حاضر با تکیه بر مطالعه در روستا - شهر حسن‌آباد در پی آن است که ضمن ارزیابی سیاست ارتقای روستا به شهر، به این سؤال پاسخ دهد که «تبدیل نقاط بزرگ روستایی به شهر تا چه حد در بهبود زندگی ساکنین در ابعاد اقتصادی و اجتماعی مؤثر می‌باشد؟»

۱-۱ مبانی نظری و پیشینه تحقیق

باره گیری تاریخی جریان رشد روستا - شهرها می توان گفت که کشورهای آنگلو ساکسون پیش از آغاز جنگ جهانی دوم، به نحوی پیش رس به نخستین ثمرات روستا - شهری دست یافتند. در مقابل جریان روستا - شهری در فرانسه با اندکی تأخیر، آثار خود را از سال های ابتدایی دهه ۱۹۶۰ آشکار می سازد. در فاصله سال های ۱۹۶۲ تا ۱۹۶۸ (فرانسه) نه تنها غالب کانون های شهری با رشدی فوق العاده مواجه اند، بلکه جمعیت کمون های روستایی، مناطق جمعیتی صنعتی و شهری نیز عموماً رو به افزایش داشته است (سهامی، ۱۲۰، ۱۳۷۳).

دنيس راندينلی و راددل^۱ تأکید نموده اند که فقر روستایی معمول در کشورهای در حال توسعه در سکونتگاه های پراکنده و کوچک با ارائه امکانات اساسی و خدماتی به نواحی روستایی برطرف می شود. لذا توسعه کشاورزی به همراه صنعتی کردن در مقیاس کوچک و زیرساخت های سرمایه گذاری ها در روستا-شهرها می تواند سطوح میانی ضعیف سکونتگاه ها را در مجموعه های فضایی این کشورها تقویت کرده و بدون گسترش کنش متقابل در روستاها، بازارشهرها و شهرهای متوسط و نواحی کلان شهری، جوامع توانایی نیل به توسعه متوازن را نخواهند داشت (طاهری و همکاران، ۲، ۱۳۹۰).

فریدمن (۱۹۸۱)، در مقاله ای تحت عنوان "شهرهای تعدیل کننده" روستا - شهرها را تعدیل کننده شهرنشینی و راهبرد مناسبی برای افزایش فرصت های شغلی، افزایش سطح زندگی در نواحی روستایی و کاهش مهاجرت روستائیان به شهرها و مشارکت مردم محلی در توسعه می داند و معتقد است که روستا - شهرها می توانند هزینه های اجتماعی توسعه شهرهای پایه را کاهش دهند. وی این راهبرد را راهبرد مناسبی در برابر نظریه قطب رشد می داند (کیاوند، ۱۱، ۱۳۶۳).

هانسن^۲ (۱۹۸۰)، از جمله محققانی است که در ارتباط با شهرهای کوچک و روستا - شهرها مطالعات متعددی انجام داده و نظریه های اولیه وی که از بررسی این مطالعات به دست آمده، این است که کشورهای جهان سوم برای دستیابی به رشد و عدالت ضروری است تا روستا - شهرها، شهرهای کوچک و میانی این نقش را ایفا نمایند و رشد اقتصادی، عدالت و رفاه عمومی را با یکدیگر پیوند بزنند (محمدزاده تیتکانلو، ۱۳۸۱، ۹۳).

تاکولی^۳ در مطالعه ای در کشورهای آسیایی، آفریقایی و آمریکای لاتین با نام "تعاملات شهر و روستا: راهنمایی برای موضوع" بیان می دارد که: امروزه اکثر تئوری ها و تکنیک های توسعه بر موضوعات شهری و روستایی تمرکز کرده اند و توجه کمی به روابط متقابل بین شهر و روستا دارند. علاوه بر این بسیاری از خانواده های مناطق شهری و روستایی به ترکیبی از منابع

^۱ Dennis Rondinelli and ruddle

^۲ Hansen

^۳ Tacoli

درآمدی کشاورزی و غیرکشاورزی برای امرار معاششان تکیه می‌کنند. موضوع اصلی این مقاله ظاهر شدن تعاملات شهر و روستا در جمعیت‌ها و فعالیت‌هایی که به‌عنوان شهر یا روستا و یا هر دو (روستا-شهر) توصیف می‌شوند، می‌باشد (تاگولی، ۱۹۹۸، ۱).

اپستین و جوزف^۱ در مطالعه‌ای با نام "الگوی توسعه مشارکتی روستا - شهری" در کشور هند بر امکان‌پذیری اثربخشی هزینه، به وسیله جلوگیری از مهاجرت به شهرهای بزرگ و افزایش شهرنشینی زندگی روستایی با ایجاد فرصت‌های کسب درآمد در مناطق روستایی و بوجود آوردن جذابیت‌ها و شرایط اقتصادی و زیرساخت‌ها اشاره می‌کنند. همچنین بر افزایش بهره‌وری کشاورزی، تأسیس صنایع مرتبط با کشاورزی و دنبال کردن سیاست‌های ایجاد مراکز روستا- شهری تأکید دارند و معتقدند این مراکز برای جمعیت‌های روستایی و شهری ایجاد سود می‌کنند و می‌توانند از پیش‌بینی وحشتناک افزایش شهرنشینی در سال ۲۰۲۵ برای کشورهای آسیایی و آفریقایی جلوگیری کنند (اپستین و جوزف، ۲۰۰۱، ۱).

آذرخش و همکاران در مطالعه خود به این نتیجه رسیدند که تبدیل چرام به شهر در افزایش و بهبود کارکردهای خدماتی - رفاهی آبادی‌های پیرامونی نقش مؤثری داشته است؛ به طوری که مقایسه به عمل آمده بین تعداد انواع امکانات و خدمات این آبادی‌ها در قبل و بعد از تبدیل چرام به شهر بیاتگر تفاوت آشکار و افزایش تعداد انواع خدمات آن‌ها بعد از شهر شدن است. ولی در کاهش مهاجرت روستاییان به شهرهای بزرگ‌تر و تثبیت جمعیت در نواحی روستایی مورد مطالعه نقش چندانی نداشته و این مرکز کوچک شهری توانایی تثبیت جمعیت را در آبادی‌های اطراف نداشته است (آذرخش و همکاران، ۱۳۸۹، ۱۵).

بر اساس بررسی سیف‌اللهی و همکاران در شهر اژیه استان اصفهان مهمترین مزایای تبدیل روستا به شهر عبارتند از: افزایش علاقه ساکنان به ماندن در محل سکونت فعلی و در نتیجه تثبیت جمعیت این گونه روستاها، کاهش مهاجرت این گونه روستاها، بهبود شرایط جذب نیروی جوان در بخش کشاورزی این مناطق، بهبود شرایط جذب فارغ‌التحصیلان در بخش کشاورزی این مناطق و ایجاد شرایط تبدیل فعالیت‌های سنتی به نوین در بخش کشاورزی این مناطق. همچنین معایب تبدیل روستا به شهر عبارتند از: افزایش سهم جمعیت شهری: پرورش دام و طیور در این گونه روستاها و تغییر کاربری اراضی کشاورزی به مسکونی و سایر مراکز ارتباطی و خدماتی (سیف‌اللهی و همکاران، ۱۳۸۷، ۱۸).

رضوانی و همکاران در پژوهشی تحت عنوان "ارتقای روستا به شهر و نقش آن در بهبود کیفیت زندگی ساکنان محلی" نقش ارتقای روستاها به شهر را در بهبود کیفیت زندگی ساکنان دو روستا - شهر فیروزآباد و صاحب مورد بررسی قرار دادند. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که ارتقای روستا به شهر توانسته است بهبود چشمگیری در کیفیت زندگی ساکنان شهر فیروزآباد و

¹ Epstein and jezeph

بهبودی نسبی در کیفیت زندگی ساکنان شهر صاحب ایجاد کند. طاهری و همکاران در تحقیق خود با مطالعه سه روستا - شهر در شهرستان نیشابور بیان می‌دارند که با استقرار خدمات متنوع اداری، اقتصادی، اجتماعی و رفاهی در آن‌ها حدود ۵۰ درصد از رفت و آمدهای پرهزینه روستائیان منطقه به مرکز شهرستان جلوگیری شده و همچنین با ایجاد مشاغل جدید باعث افزایش درآمد روستائیان منطقه شده موجبات رضایت آنان را فراهم نموده است (طاهری و همکاران، ۱۳۹۰، ۱). در جدول (۱) بر اساس مطالعات فوق مؤلفه‌های توسعه الگوی روستا - شهری از دیدگاه پژوهشگران آورده شده است.

جدول (۱) - مؤلفه‌های توسعه روستا-شهری از دیدگاه پژوهشگران

مؤلفه‌های توسعه روستا - شهری	محقق و سال تحقیق
توسعه کشاورزی، صنعتی کردن در مقیاس کوچک، ایجاد زیرساخت‌ها	Rondinelli and Ruddle (1970)
کاهش شهرنشینی، افزایش فرصت‌های شغلی، افزایش سطح زندگی در نواحی روستایی و کاهش مهاجرت روستائیان به شهرها، کاهش هزینه‌های اجتماعی توسعه شهرهای پایه، مشارکت مردم در توسعه	Friedman (1981)
رشد اقتصادی، عدالت اجتماعی، رفاه عمومی	Hansen (1980)
پیوند شهر و روستا، ایجاد منابع درآمدی کشاورزی و غیرکشاورزی	Tacoli (1998)
ایجاد فرصت‌های کسب درآمد در مناطق روستایی، جلوگیری از مهاجرت روستایی، کاهش شهرنشینی، ایجاد زیرساخت‌ها، افزایش بهره‌وری کشاورزی، ایجاد صنایع مرتبط با کشاورزی	Epestein and jezeph (2001)
تثبیت جمعیت و جذب جمعیت روستاهای پیرامون، افزایش انگیزه ماندن در محل، جذب جمعیت با سواد به بخش کشاورزی، افزایش میانگین سواد نیروی انسانی شاغل در بخش کشاورزی، ایجاد شرایط تبدیل فعالیت‌های سنتی به نوین در بخش کشاورزی، محدودیت فعالیت‌های کشاورزی، افزایش هزینه‌های دولت	سیف الهی و همکاران (۱۳۸۷)
بهبود چشمگیر و نسبی در کیفیت زندگی ساکنین	رضوانی و همکاران (۱۳۸۸)
خدمات رسانی به حوزه نفوذ، کاهش وابستگی به مرکز شهرستان	شریفی‌نیا و نورا (۱۳۸۹)
بهبود کاردهای خدماتی - رفاهی، ناموفق در تثبیت جمعیت و جلوگیری از مهاجرت روستائیان	آذرخش و همکاران (۱۳۸۹)
افزایش درآمد روستائیان، تعادل فضایی - جمعیتی در ناحیه، جلب رضایت ساکنین، ایجاد مشاغل جدید، بهبود خدمات‌رسانی به ساکنین، کاهش وابستگی به مرکز شهرستان، کاهش رفت و آمد به مرکز شهرستان، کاهش هزینه‌های حمل و نقل	طاهری و همکاران (۱۳۹۰)

منبع: نتایج تحقیق

۲- روش‌شناسی تحقیق

بر اساس سوال مطرح شده و با توجه به اهداف پژوهش فرضیات این پژوهش عبارتند از:

- ۱- به نظر می‌رسد تبدیل حسن‌آباد به شهر در ایجاد پیامدهای اقتصادی (بهبود درآمد، اشتغال و کاهش وابستگی به مرکز شهرستان) مؤثر بوده است.
- ۲- به نظر می‌رسد تبدیل حسن‌آباد به شهر در ایجاد پیامدهای اجتماعی (تثبیت جمعیت، توسعه مشارکت بین ساکنین، خدمات‌رسانی و جلب رضایت ساکنین) مؤثر بوده است.

با توجه به ماهیت موضوع و مؤلفه‌های مورد بررسی، رویکرد حاکم بر این پژوهش روش پیمایشی با استفاده از ابزار پرسشنامه است. به منظور سنجش روایی پرسشنامه از روش اعتبار محتوا استفاده شد. جهت سنجش روایی بیرونی تعدادی پرسشنامه در اختیار اساتید و صاحب‌نظران دانشگاه قرار گرفت و با شناسایی سؤالات و واژه‌های ابهام‌آور و حذف آنها و یا جایگزینی آنها با سؤالات و واژه‌های شفاف‌تر به یکسان‌سازی مفهومی واژه‌ها اقدام شد و برای سنجش روایی درونی، حضور تمام متغیرها در عنوان، هدف کلی، اهداف اختصاصی، فرضیات و سؤالات پرسشنامه کنترل گردید و هدف‌ها، فرضیات و سؤالات غیر مرتبط حذف گردید. همچنین میزان روایی عاملی میان این شاخص‌ها ابتدا بر روی ۳۰ نمونه بدست آمده که به جز سازه در آمد، مقدار آن برای بقیه سازه‌ها در حد قابل قبولی می‌باشد. سپس با تغییر در برخی از سؤالات سازه در آمد روایی عاملی برای ۴۵ نمونه محاسبه شد و مقدار روایی عاملی برای تمامی سازه‌ها مناسب و در حد قابل قبولی بدست آمد. برای تعیین پایایی پرسشنامه در این پژوهش تعداد ۳۰ پرسشنامه در جامعه مورد مطالعه تکمیل گردید. سپس پایایی هر دسته سؤالات به صورت جداگانه توسط ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شد. این مقدار برای شاخص‌های اقتصادی ۰/۸۶۶ و برای سؤالات اجتماعی ۰/۸۳۲ بدست آمد که نشان‌دهنده قابلیت اعتماد بسیار مناسب ابزار تحقیق می‌باشد. در این پژوهش جامعه آماری، کلیه ساکنین روستا- شهر حسن‌آباد می‌باشد. لذا برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شد. حجم نمونه بدست آمده ۱۹۲ نفر بدست آمد که برای دقت بیشتر به ۲۰۰ نفر افزایش پیدا کرد. شاخص‌ها و مؤلفه‌های پژوهش در ابعاد اقتصادی و اجتماعی دسته‌بندی گردید. این شاخص‌ها و متغیرها از طریق بررسی و مرور گسترده پژوهش‌های نظری داخل و خارج از کشور در حیطه موضوع مورد پژوهش و نیز مشاهدات میدانی و مصاحبه با مردم محلی شناسایی و استخراج شدند. برای اندازه‌گیری هر یک از ابعاد، از مقیاس نمره‌دهی پنج درجه‌ای طیف لیکرت استفاده گردید. طیف لیکرت از گرایش خیلی کم تا خیلی زیاد تشکیل شده و به هر یک از قسمت‌های آن نمره‌هایی از ۱ تا ۵ اختصاص داده شده است. سپس در اوایل سال ۱۳۹۲ با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده داده‌های لازم جمع‌آوری گردید و مورد پردازش و

تحلیل قرار گرفت. جهت سنجش نگرش افراد در مورد پیامدهای استقرار الگوی روستا- شهری از آزمون t تک نمونه‌ای و ویلکاکسون استفاده شده است.

۲-۱- معرفی جامعه مورد مطالعه

روستا - شهر حسن‌آباد، مرکز بخش حسن‌آباد در شهرستان اقلید می‌باشد که در شمال استان فارس و ۷۵ کیلومتری جنوب شرقی مرکز شهرستان واقع شده است. حسن‌آباد یکی از مناطقی است که طبق تبصره پنجم ماده چهارم قانون تقسیمات کشوری به علت مرکزیت بخش در سال ۱۳۸۸ به شهر تبدیل شده است، ولی هنوز بافت روستایی خود را حفظ کرده است. حسن‌آباد در موقعیت طول جغرافیایی ۲۲ درجه و ۵۲ دقیقه و عرض جغرافیایی ۱۵ درجه و ۳۰ دقیقه تا ۳۰ درجه و ۳۷ دقیقه قرار دارد. اقتصاد حسن‌آباد بر پایه کشاورزی استوار است و بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰ جمعیتی برابر با ۲۰۷۲ نفر را دارا می‌باشد (بخشداری و مرکز بهداشت حسن‌آباد، ۱۳۹۰).

۳- یافته‌ها

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که در نمونه مورد مطالعه ۶۱ درصد از پاسخگویان مرد و ۳۹ درصد زن می‌باشند. در گروه سنی (۳۰-۱۵ سال) ۳۴/۵ درصد، گروه سنی (۴۵-۳۱ سال) ۳۶ درصد، گروه سنی (۶۰-۴۶ سال) ۲۲/۵ درصد، و گروه سنی ۶۱ سال به بالا ۷ درصد از پاسخ‌گویان را تشکیل می‌دهند و میانگین سنی نمونه سال ۳۷/۲۳ می‌باشد. از نظر نوع فعالیت شغلی نمونه می‌توان گفت که: ۱۰/۵ درصد کارگر فصلی، ۲۹/۵ درصد کشاورز، ۱۵/۵ درصد مغازه‌دار، ۶ درصد کارمند و ۳/۸۵ درصد در سایر مشاغل یا بیکار هستند. در نمونه مورد مطالعه ۶/۵ درصد از پاسخ‌گویان بی‌سواد، ۱۹ درصد دارای تحصیلات ابتدایی، ۱۸ درصد راهنمایی، ۳۴ درصد دیپلم، ۱۱ درصد فوق دیپلم و ۱۱/۵ درصد دارای تحصیلات لیسانس و بالاتر هستند. همچنین ۲۴/۵ درصد از پاسخ‌گویان بدون زمین کشاورزی و ۷۵/۵ درصد دارای زمین کشاورزی هستند.

برای بررسی گمانه‌های پژوهش ابتدا از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده گردید. در ابتدا میانگین مؤلفه‌های اقتصادی توسعه روستا-شهری محاسبه و آنگاه با مقدار میانه مورد سنجش قرار گرفت. نتایج نشان داد که میانگین بدست آمده برای مؤلفه‌های توسعه درآمد ۹/۰۳، توسعه اشتغال ۱۳/۴۸ و کاهش وابستگی به مرکز شهرستان ۱۱/۲۴ می‌باشد که مقادیر بدست آمده برای تمامی مؤلفه‌ها از مقدار میانه آن‌ها کمتر می‌باشد.

جدول (۲) - نتایج آزمون t جهت بررسی تأثیر ارتقاء روستا به شهر در ایجاد پیامدهای اقتصادی با

۲۰۰ نمونه

مؤلفه	مقدار آماره t	درجه آزادی	سطح معنی داری	میانگین	تفاوت از میانگین	Test value	تفاوت با فاصله اطمینان ۹۵٪	
							د. بالا	د. پایین
توسعه درآمد	-۱۴/۵۱۱	۱۹۹	/۰۰۰	۹/۰۳	-۲/۹۷	۱۲	-۳/۳۸	-۲/۵۷
توسعه اشتغال	-۱۶/۳۵۵	۱۹۹	/۰۰۰	۱۳/۴۸	-۴/۵۲	۱۸	-۵/۰۶	-۳/۹۸
کاهش وابستگی به مرکز شهرستان	-۳/۱۲۸	۱۹۹	/۰۰۲	۱۱/۲۴	-/۷۶	۱۲	-۱/۲۴	-/۲۸

منبع: نتایج تحقیق

همان‌طور که در جدول (۲) آمده است، نتایج نشان می‌دهد که اختلاف معنی‌داری در سطح ۹۵٪ و ۹۹٪ بین میانگین بدست آمده برای نظرات پاسخ‌دهندگان در مورد مؤلفه‌های اقتصادی توسعه روستا - شهری با مقدار میانه وجود داشته و از آنجا که میانگین این مؤلفه‌های از مقدار میانه‌ها کمتر می‌باشد، لذا می‌توان نتیجه گرفت که از نظر پاسخ‌گویان استقرار الگوی روستا-شهری در بهبود درآمد ساکنین، ایجاد اشتغال و کاهش وابستگی به مرکز شهرستان مؤثر واقع نشده است. بنابراین فرضیه اول تحقیق مبتنی بر استقرار الگوی روستا-شهری و ایجاد پیامدهای اقتصادی رد می‌گردد.

همچنین به منظور بررسی دقیق‌تر تأثیر الگوی روستا - شهری در ایجاد پیامدهای اقتصادی، نظرات آنها در دو حالت قبل و بعد از تبدیل روستا به شهر بررسی شد و داده‌های حاصل توسط آزمون ویلکاکسون مورد تحلیل قرار گرفت. برای سنجش مؤلفه درآمد در قبل و بعد از تبدیل روستا به شهر از چهار شاخص میزان درآمد، جذب گردشگر، خرید روستاهای اطراف از شهر و هزینه‌های مالیاتی استفاده شده است. طبق نتایج بدست آمده برای شاخص‌های میزان درآمد و جذب گردشگر، که تفاوت معنی‌دار بین رتبه‌های مثبت و منفی مشاهده نمی‌شود. شاخص خرید روستاهای اطراف از شهر دارای ۱۰۷ رتبه مثبت، ۹ رتبه منفی و ۸۴ رتبه ثابت است و تفاوت معنی‌دار بین رتبه‌ها در سطح ۹۹٪ مشاهده می‌شود که نشان از تأثیر استقرار الگوی روستا - شهری در افزایش خرید روستاهای پیرامون از شهر است و شاخص هزینه‌های مالیاتی دارای ۱۵۰ رتبه مثبت، ۷ رتبه منفی و ۴۳ رتبه ثابت است که تفاوت معنی‌دار در سطح ۹۹٪ مشاهده می‌شود که حاکی از افزایش هزینه‌های مالیاتی بعد از تبدیل روستا به شهر بوده که خود می‌تواند در تعدیل اثر افزایش درآمد ذکر شده در شاخص سوم

خرید روستاهای اطراف از شهر) بسیار مؤثر باشد. لذا در تأیید آزمون t تک نمونه‌ای می‌توان فرضیه تحقیق را رد نمود و بیان داشت که تأثیر استقرار الگوی روستا - شهری در بهبود درآمد افراد ناچیز و بی‌معنی می‌باشد (جدول ۳).

برای سنجش مؤلفه اشتغال در قبل و بعد از تبدیل روستا به شهر از سه شاخص تنوع شغلی ساکنین، توسعه صنایع دستی و بهبود وضعیت کشاورزان استفاده شده است. طبق نظر پاسخ‌گویان برای هر سه شاخص تفاوت معنی‌دار بین رتبه‌های مثبت و منفی مشاهده نمی‌شود. بنابراین می‌توان گفت که تبدیل روستا به شهر در تنوع شغلی ساکنین، توسعه صنایع دستی و بهبود وضعیت کشاورزان ناموفق بوده است. لذا در تأیید آزمون t تک نمونه‌ای می‌توان فرضیه تحقیق را رد نمود و بیان داشت که استقرار الگوی روستا - شهری در توسعه اشتغال مؤثر نبوده است (جدول ۳).

برای سنجش وابستگی افراد به مرکز شهرستان در قبل و بعد از ایجاد شهر از دو شاخص وابستگی به شهر اقلید و تأمین خدمات مورد نیاز در محل استفاده شده است. طبق نظر پاسخ‌دهندگان برای هر دو شاخص تفاوت معنی‌داری بین رتبه‌ها مشاهده نمی‌شود. بنابراین در تأیید آزمون t تک نمونه‌ای می‌توان فرضیه تحقیق را رد نمود و بیان نمود که کارکرد روستا - شهر حسن‌آباد در کاهش وابستگی ساکنین به مرکز شهرستان ناچیز بوده است (جدول ۳).

جدول (۳) - نتایج آزمون ویلکاکسون جهت بررسی تأثیر ارتقاء روستا به شهر در ایجاد پیامدهای اقتصادی با ۲۰۰ نمونه

مؤلفه	شاخص‌ها	رتبه‌های مثبت	رتبه‌های منفی	رتبه‌های مثبت	میانگین رتبه‌ها		مقدار آماره Z	نتیجه معنی‌داری
					مثبت	منفی		
درآمد	میزان درآمد	۲۷	۱۲	۱۶۱	۱۹/۴۱	۲۱/۳۳	-۱/۸۵۷	۰/۰۶۰
	جذب گردشگر	۱۲	۷	۱۸۱	۱۰/۰۰	۱۰/۰۰	-۱/۱۴۷	۰/۲۵۱
	خرید روستاهای اطراف از شهر	۱۰۷	۹	۸۴	۵۸/۷۰	۳۵/۰۰	-۹/۵۳۹	۰/۰۰۰
	هزینه‌های مالیاتی	۱۵۰	۷	۴۳	۷۹/۰۰	۳۰/۵	-۱۱/۰۲۱	۰/۰۰۰
اشتغال	تنوع شغلی	۲۷	۱۵	۱۵۸	۲۰/۸۳	۲۲/۷۰	-۱/۵۰۸	۰/۱۳۲
	توسعه صنایع دستی	۳۷	۳۵	۱۲۸	۳۹/۳۰	۳۳/۵۴	-۸/۲۶	۰/۴۰۹
	بهبود وضعیت کشاورزان	۵۰	۳۴	۱۱۶	۴۰/۸۱	۴۴/۹۹	-۱/۱۹۳	۰/۲۳۳
وابستگی به مرکز شهرستان	وابستگی به شهر اقلید	۳۸	۵۱	۱۱۱	۴۱/۵۸	۴۷/۵۵	-۱/۷۷۲	۰/۰۷۶
	تأمین خدمات مورد نیاز در محل	۷۰	۵۴	۷۶	۶۴/۵۲	۵۹/۸۸	-۱/۶۹۴	۰/۰۹۰

منبع: یافته‌های تحقیق

جهت بررسی تأثیر ارتقاء روستا به شهر در ایجاد پیامدهای اجتماعی در ابتدا میانگین مؤلفه‌های اجتماعی توسعه روستا-شهری محاسبه و آنگاه با مقدار میانه مورد سنجش قرار گرفت. نتایج نشان داد که میانگین بدست آمده برای مؤلفه مشارکت ۱۵/۶۳ و مؤلفه رضایت از خدمات شهرداری ۱۱/۳۱ می‌باشد از مقدار میانه مورد نظر کمتر می‌باشند و اختلاف معنی‌دار در سطح ۹۹٪ بین متوسط نظرات پاسخ‌دهندگان با مقدار میانه وجود دارد. همچنین میانگین بدست آمده برای شاخص تمایل به ماندگاری در محل (۱۱/۲۷) از مقدار میانه (۱۲) کمتر شد و اختلاف معنی‌دار در سطح ۹۵٪ بین متوسط نظرات پاسخ‌دهندگان با مقدار میانه وجود دارد. با توجه به مطالب فوق فرضیه تحقیق مبتنی بر تأثیر تبدیل روستا به شهر در تثبیت جمعیت، توسعه مشارکت بین ساکنین و جلب رضایت آنان رد می‌گردد جدول (۴).

مقدار میانگین برای مؤلفه بهبود خدمات‌رسانی ۱۸/۶۷ بدست آمده است که بالاتر از مقدار میانه (۱۸) می‌باشد. مقدار آماره t برای این مؤلفه ۲/۶۷۲ است و بین میانگین بدست آمده برای این شاخص با میانه نظرات پاسخ‌دهندگان اختلاف معنی‌دار در سطح ۹۵٪ مشاهده می‌شود. با توجه به مطالب فوق می‌توان نتیجه گرفت که استقرار الگوی روستا-شهری در بهبود خدمات‌رسانی به ساکنین مؤثر بوده است. بنابراین فرضیه تحقیق مبتنی بر استقرار الگوی روستا-شهری و بهبود خدمات‌رسانی به ساکنین پذیرفته می‌شود جدول (۴).

جدول (۴) - نتایج آزمون t جهت بررسی تأثیر ارتقاء روستا به شهر در ایجاد پیامدهای اجتماعی

مؤلفه	مقدار آماره t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری	میانگین	تفاوت از میانگین	Test value	تفاوت با فاصله اطمینان ۹۵٪	
							د	پ
تثبیت جمعیت	-۳/۱۲۸	۱۹۹	۰/۰۰۲	۱۱/۲۷	-۰/۷۳	۱۲	-۱/۱۹۰	-۰/۲۶۹
مشارکت	-۷/۶۱۰	۱۹۹	۰/۰۰۰	۱۵/۶۳	-۲/۳۷۰	۱۸	-۲/۹۸	-۱/۷۶
بهبود خدمات-رسانی	۲/۶۷۲	۱۹۹	۰/۰۰۸	۱۸/۶۷	۰/۶۷۰	۱۸	۰/۱۷	۱/۱۶
رضایت از خدمات شهرداری	-۱۱/۹۲۴	۱۹۹	۰/۰۰۰	۱۱/۳۱	-۳/۶۸۵	۱۵	-۳/۰۸	-۴/۲۹

منبع: نتایج تحقیق

نتایج آزمون ویلکاکسون در رابطه با مؤلفه تثبیت جمعیت و جلوگیری از مهاجرت در دو حالت قبل و بعد از ایجاد شهر نشان می‌دهد که با تبدیل روستا به شهر تمایل به مهاجرت ۳۳ نفر افزایش، ۴۲ نفر کاهش پیدا کرده است و برای ۱۲۵ نفر ثابت باقی مانده است. مقدار آماره z برای شاخص تمایل به مهاجرت ۱/۴۳۲- بدست آمده است و تفاوت معنی‌داری بین رتبه‌ها

مشاهده نمی‌شود. بنابراین می‌توان بیان نمود که اگرچه استقرار الگوی روستا- شهری نتوانسته است تاثیر بسزایی بر تثبیت جمعیت منطقه بگذارد ولی می‌توان بیان نمود که از تمایل به مهاجرت افراد نیز کاسته شده که این مورد می‌تواند یکی از نتایج مثبت استقرار الگوی روستا-شهری به عنوان استقرار و ایجاد شهرکهای کوچک و حدوسط در نظر گرفته شود جدول (۵). همان‌طور که جدول (۵) نشان می‌دهد برای سنجش مشارکت در قبل و بعد از تبدیل روستا به شهر از سه شاخص مشارکت مشورتی مشارکت در عمران محل و مشارکت محلی - مذهبی استفاده شده است. طبق نتایج برای شاخص مشارکت مشورتی و مشارکت در عمران محل تفاوت معنی‌داری بین رتبه‌های مثبت و منفی مشاهده نمی‌شود، از این‌رو می‌توان نتیجه گرفت که ایجاد الگوی روستا-شهری در توسعه مشارکت مشورتی بین ساکنین مؤثر نبوده است. اما در مورد شاخص مشارکت در مراسم‌های محلی - مذهبی اختلاف شدید معنی‌داری بین رتبه‌ها دیده می‌شود، به طوری که این شاخص دارای ۹۰ رتبه مثبت، ۱۸ رتبه منفی و ۹۱ رتبه ثابت است. بنابراین طبق نظر پاسخ‌دهندگان می‌توان نتیجه گرفت که تبدیل روستا به شهر در توسعه مشارکت در مراسم‌های محلی و مذهبی در روستا - شهر مورد مطالعه تأثیر داشته است. به دلیل اینکه همواره در مناطق روستایی مشارکت گسترده در مراسم‌های محلی و مذهبی دیده می‌شود.

جدول (۵) - نتایج آزمون ویلکاکسون بررسی تاثیر ارتقاء روستا به شهر در ایجاد پیامدهای اجتماعی با ۲۰۰ نمونه

سطح معنی‌داری	مقدار آماره Z	میانگین رتبه‌ها		رتبه‌های مثبت	رتبه‌های منفی	رتبه‌های ثابت	شاخص‌ها
		منفی	مثبت				
۰/۱۵۲	-۱/۴۳۲	۴۰/۱۴	۳۵/۲۷	۱۲۵	۴۲	۳۳	تمایل به مهاجرت
۰/۲۷۷	-۱/۰۸۶	۴۳/۷۴	۳۹/۹۲	۱۱۸	۳۴	۴۸	مشارکت مشورتی
۰/۱۲۸	-۱/۵۲۴	۳۰/۱۳	۲۶/۰۷	۱۴۶	۱۹	۳۵	مشارکت در عمران محل
۰/۰۰۰	-۵/۴۵۱	۶۶/۶۶	۵۲/۵۴	۹۱	۱۹	۹۰	مشارکت محلی و مذهبی
۰/۰۰۰	-۱۰/۰۹۹	۴۱/۵۰	۶۸/۷۷	۶۸	۱۱	۱۲۱	خدمات بهداشتی
۰/۰۰۰	-۱۰/۹۸۹	۳۰/۰۰	۷۹/۱۳	۴۴	۱۶	۱۴۰	امکانات رفاهی
۰/۰۰۰	-۹/۳۳۴	۳۲/۵۰	۶۰/۹۶	۸۱	۱۴	۱۰۵	خدمات انتظامی
۰/۰۰۰	-۹/۲۵۱	۵۰/۰۰	۶۷/۵۳	۶۷	۲۵	۱۰۸	خدمات آموزشی
۰/۰۰۰	-۱۰/۶۶۵	۷۰/۷۵	۷۷/۰۰	۵۰	۲۲	۱۲۸	خدمات ارتباطی
۰/۰۰۰	-۶/۹۴۲	۵۳/۵۶	۵۹/۴۱	۸۴	۱۸	۹۸	خدمات کشاورزی

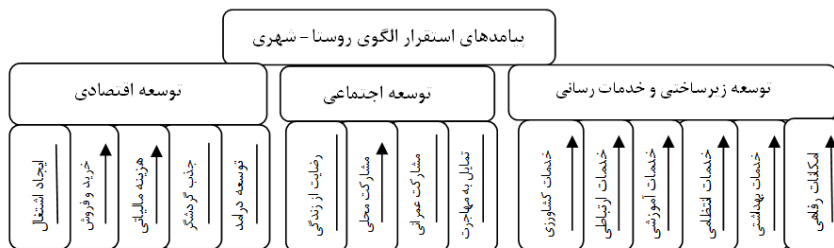
ادامه جدول (۵) - نتایج آزمون ویلکاکسون بررسی تاثیر ارتقاء روستا به شهر در ایجاد پیامدهای اجتماعی با ۲۰۰ نمونه

سطح معنی داری	مقدار آماره Z	میانگین رتبه‌ها		رتبه‌های ثابت	رتبه‌های منفی	رتبه‌های مثبت	شاخص‌ها
		منفی	مثبت				
۰/۱۴۳	-۱/۴۶۳	۴۰/۸۱	۳۴/۰۷	۱۲۸	۲۶	۴۶	رضایت از زندگی در محل
۰/۲۴۶	-۱/۱۵۹	۶۵/۱۸	۴۶/۹۷	۹۴	۳۸	۶۸	رضایت از خدمات رسانی
۰/۱۵۷	-۱/۴۱۵	۳۱/۰۲	۳۵/۴۵	۱۳۴	۲۹	۳۷	رضایت از توجه مسئولین شهر به مشکلات
۰/۰۰۰	-۶/۰۹۳	۵۶/۷۵	۵۱/۱۳	۱۱۸	۷۵	۳۴	رضایت از عملکرد مسئولین

منبع: نتایج تحقیق

سپس برای سنجش مؤلفه خدمات‌رسانی به ساکنین در قبل و بعد از تبدیل روستا به شهر از شش شاخص خدمات بهداشتی، امکانات رفاهی، خدمات انتظامی، خدمات آموزشی - فرهنگی، خدمات ارتباطی و خدمات کشاورزی استفاده شد. همان‌طور که جدول (۵) نشان می‌دهد برای تمامی شاخص‌ها رتبه‌های مثبت بیشتر از رتبه‌های منفی و تفاوت شدید معنی‌دار بین رتبه‌ها مشاهده می‌شود. با توجه به نتایج فوق در تأیید آزمون t تک نمونه‌ای می‌توان فرضیه تحقیق را پذیرفت نمود و بیان نمود که تبدیل حسن‌آباد به شهر در بهبود خدمات‌رسانی به ساکنین نقش مؤثری داشته است.

برای سنجش رضایت افراد در قبل و بعد از تبدیل روستا به شهر از چهار شاخص رضایت از زندگی در محل، رضایت از خدمات‌رسانی، رضایت از توجه مسئولین شهر به مشکلات و رضایت از عملکرد مسئولین شهر استفاده شده است. طبق نتایج بدست آمده برای شاخص رضایت از زندگی در محل، رضایت از خدمات‌رسانی و رضایت از توجه مسئولین شهر به مشکلات تفاوت معنی‌داری بین رتبه‌های بدست آمده مشاهده نمی‌شود. اما شاخص رضایت از عملکرد مسئولین دارای ۳۴ رتبه مثبت، ۷۵ رتبه منفی، ۱۱۸ رتبه ثابت است و معنی‌داری بین رتبه‌ها نیز در سطح ۰/۹۹ مشاهده می‌شود که اشاره به عدم رضایت از عملکرد مسئولین شهر بعد از تبدیل روستا به شهر دارد. بنابراین در تأیید آزمون t تک نمونه‌ای می‌توان فرضیه تحقیق را رد نمود و بیان داشت که استقرار الگوی روستا-شهری در افزایش رضایت ساکنین تأثیر خاصی نداشته است جدول (۵). با توجه به نتایج تحقیق پیامدهای استقرار الگوی روستا-شهری حسن آباد از دیدگاه ساکنین را می‌توان به صورت شکل شماره (۱) ارائه نمود.

شکل (۱) پیامدهای استقرار الگوی روستا- شهری حسن آباد از دیدگاه ساکنین

۴- نتایج و پیشنهادات

با استفاده از نتایج بدست آمده از آزمون‌ها می‌توان در تأیید یا رد فرضیات این تحقیق قضاوت نمود، به این ترتیب که:

۱- فرضیه اول مبنی بر تأثیر تبدیل حسن‌آباد به شهر در ایجاد پیامدهای اقتصادی (بهبود درآمد، اشتغال و کاهش وابستگی به مرکز شهرستان) در مورد شاخص افزایش خرید روستاهای اطراف از شهر پذیرفته می‌شود. همچنین از دیدگاه ساکنین در افزایش هزینه‌های مالیاتی نیز تاثیر داشته لذا عامل افزایش درآمد ناشی از افزایش خرید و فروش را خنثی نموده است. با توجه به نتایج تحقیق استقرار الگوی روستا - شهری در بهبود درآمد ساکنین مؤثر واقع نشده است. این نتیجه با مطالعات هائسن (۱۹۸۰)، تاکولی (۱۹۹۸)، اپستین و جوزف (۲۰۰۱)، طاهری و همکاران (۱۳۹۰) تطابق ندارد، که دلایل آن را می‌توان فقدان سرمایه‌گذاری در امور تولیدی و پایه‌ای، عدم جذابیت برای حوزه نفوذ، عدم ایجاد مشاغل جدید، افزایش هزینه‌های مالیاتی و یا موقعیت جغرافیایی (دور بودن از جاده اصلی اقلید - شیراز) عنوان کرد. با توجه به نتایج بدست آمده تبدیل روستا به شهر در افزایش نرخ اشتغال روستائیان مؤثر واقع نشده است. این نتیجه با مطالعات فریدمن (۱۹۸۱)، اپستین و جوزف (۲۰۰۱)، راندینلی و راددل (۱۹۷۰) تطابق ندارد. دلایل آن را می‌توان در عدم ایجاد فرصت‌های شغلی غیر زراعی، عدم ایجاد مشاغل متناسب با نیاز فارغ التحصیلان، عدم سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی، صنایع روستایی و زیرساخت‌های گردشگری دانست.

۲- فرضیه دوم مبنی بر تأثیر تبدیل حسن‌آباد به شهر در ایجاد پیامدهای اجتماعی (تشبیت جمعیت و تمایل به مهاجرت، توسعه مشارکت بین ساکنین و جلب رضایت ساکنین) در مورد مؤلفه مشارکت محلی پذیرفته می‌شود. ضمن اینکه الگوی روستا شهری توانسته است از میزان تمایل به مهاجرت را نیز کم و بی‌تاثیر نماید. نتایج نشان داد تبدیل روستا به شهر در تشبیت جمعیت و کاهش تمایل به مهاجرت تاثیر داشته است. یافته‌های حاصل با مطالعات آذرخش و همکاران (۱۳۸۹) تطابق دارد و با مطالعات فریدمن (۱۹۸۱)، اپستین و جوزف (۲۰۰۱)،

سیف‌الهی و همکاران (۱۳۸۷) تطابق دارد. همچنین تبدیل روستای حسن‌آباد به شهر در افزایش مشارکت محلی ساکنین مؤثر بوده است. یافته‌های حاصل با نتایج فریدمن (۱۹۸۱) تطابق دارد.

۳- فرضیه سوم مبنی بر توسعه زیرساخت و خدمات منطقه، استقرار الگوی روستا-شهری توانسته است در تمام زمینه‌های بهداشتی، انتظامی، رفاهی، آموزشی، ارتباطی و کشاورزی خدمات مناسب و مطلوبی را برای ساکنین ارائه نماید. با توجه به نتایج بدست آمده ایجاد الگوی روستا - شهری در بهبود خدمات‌رسانی به ساکنین موفق بوده است. نتیجه بدست آمده با مطالعات راندینلی و راددل (۱۹۷۰)، هانسن (۱۹۸۰)، نتایج فریدمن (۱۹۸۱)، آذرخش و همکاران (۱۳۸۹)، شریفی‌نیا و نورا (۱۳۸۹)، طاهری و همکاران (۱۳۹۰)، رضوانی و همکاران (۱۳۸۸) تطابق دارد. از عوامل مؤثر در تطابق نتیجه حاصل با نتایج دیگر محققان می‌توان به بهبود در حوزه‌های بهداشت، آموزش، اطلاعات و ارتباطات و امکانات رفاهی نسبت به قبل از تبدیل شدن روستا به شهر دانست.

تبدیل روستا به شهر نتوانسته در جلب رضایت ساکنین مؤثر واقع شود. این نتیجه با نتایج **ر طاهری و همکاران (۱۳۹۰)** تطابق ندارد. ناموفق بودن حسن‌آباد در حوزه‌های درآمد، اشتغال، کاهش وابستگی به مرکز شهرستان، مشارکت و تثبیت جمعیت را می‌توان از دلایل اصلی نارضایتی ساکنین از استقرار الگوی روستا - شهری بر شمرد. در پایان پیشنهادهای جهت کمک‌رسانی به تحقق اهداف پژوهش که همان توسعه متوازن و پایدار شهری می‌باشد، ذکر می‌گردد:

- تعریف نهاد قانونی مشخص در سازمان شهرداری‌های کشور که به طور خاص مسائل روستا - شهرها را پیگیری کند.
- مکان‌یابی مناسب و مبتنی بر نظم فضایی و توسعه جغرافیایی جهت ایجاد مراکز روستا - شهری به منظور افزایش کارایی این مراکز و سازماندهی ساختار مناسب سلسله مراتب سکونتگاهی.
- با توجه به موقعیت مکان مرکزی روستا - شهر حسن‌آباد، سرمایه‌گذاری در فعالیتهای تولیدی، خدماتی و تأسیسات زیربنایی جهت پیوند مؤثر این شهر با روستاهای پیرامون و در نتیجه افزایش درآمد ساکنین ضروری به نظر می‌رسد.
- با وجود این که روستا - شهر حسن‌آباد سطح زیرکشت نزدیک به ۲۰۰۰ هکتار اراضی کشاورزی را دارا می‌باشد، ولی در زمینه ایجاد اشتغال و تنوع شغلی ناموفق بوده است. لذا به منظور ایجاد اشتغال و جلوگیری از مهاجرت ساکنین به شهرهای بزرگ ایجاد مشاغل غیر زراعی، ایجاد صنایع تبدیلی و تکمیلی کشاورزی، توسعه صنایع کوچک و صنایع دستی پیشنهاد می‌شود.

- روستا - شهر مورد مطالعه از جاذبه‌های طبیعی و مذهبی خوبی برخوردار است که آن‌طور که شایسته است به آن توجه نشده است. لذا شناسایی و بهره‌گیری از ظرفیت محیطی به منظور رونق گردشگری روستایی در ناحیه مورد مطالعه به اشتغال‌زایی ساکنین کمک خواهد کرد.

- پیشنهاد می‌شود با استفاده از تمهیداتی (سهیم کردن مردم در اجرای طرح‌های عمرانی، استفاده از نظرات مردم در تصمیمات) زمینه مشارکت مردم در طرح‌ها فراهم شود تا ساکنین در جریان توسعه‌یافتگی محل از منافع اقتصادی و اجتماعی استقرار الگوی روستا-شهری برخوردار گردند.

- طبق نتایج بدست آمده و مطالعات میدانی استقرار الگوی روستا - شهری باعث افزایش هزینه‌های مالیاتی شده است. این افزایش هزینه‌ها می‌تواند عاملی جهت کاهش درآمد ساکنین و در نتیجه کاهش تمایل به ماندگاری افراد در محل باشد. لذا عوارض و هزینه‌های مالیاتی در هر شهر باید متناسب با اندازه آنان باشد، تا بتواند در تثبیت جمعیت شهر مؤثر واقع گردد.

منابع:

۱. آذرخش، صالح، رحمان، حسین پور و فرامرزی، بریمانی (۱۳۸۹). نقش روستاشهرها در توسعه روستاهای پیرامونی، مجموعه مقالات چهارمین کنگره بین‌المللی جهان اسلام، زاهدان، ایران.
۲. بی‌نام (۱۳۹۱). بخشداری شهر حسن‌آباد.
۳. بی‌نام (۱۳۹۱). مرکز بهداشت شهر حسن‌آباد.
۴. تقوایی، مسعود. و رضایی، مریم (۱۳۸۷). نقش شهرهای کوچک در توسعه منطقه‌ای، فصلنامه بنا، شماره ۳۷، صص ۳۸ - ۴۸.
۵. جمعه‌پور، محمود (۱۳۸۸). طرح پژوهشی بررسی و سنجش سطح توسعه و عدم تعادل‌های منطقه‌ای در استان تهران، دانشگاه علامه طباطبائی.
۶. جمعه‌پور، محمود (۱۳۸۸). طرح پژوهشی بررسی و سنجش سطح توسعه و عدم تعادل‌های منطقه‌ای در استان تهران، دانشگاه علامه طباطبائی.
۷. خاتون‌آبادی، احمد، زیبا، صابری و محمد صادق، ابراهیمی (۱۳۹۰). میزان رضایت ساکنان از کیفیت محیط سکونتی، فصلنامه روستا و توسعه، سال چهاردهم، شماره ۱، صص ۸۳ - ۹۹.
۸. رضوانی، م. ر.، ح. منصوریان، و ف. احمدی (۱۳۸۸). ارتقای روستاها به شهر و نقش آن در بهبود کیفیت زندگی ساکنان محلی، نشریه پژوهش‌های روستایی، شماره ۱، صص ۳۳-۶۶.
۹. سهامی، سیروس (۱۳۷۳). شهرها و روستاها (ترجمه)، نشر نیکا، مشهد. سیف الهی، محمود. شهبابی، سیامک و صالحی، اصغر (۱۳۸۷). اثرات تبدیل روستا به شهر بر بخش کشاورزی مناطق روستایی، تهران، فصلنامه روستا و توسعه، شماره ۳، صص ۷۷ - ۹۶.
۱۰. شریفی‌نیا، زهرا. و محمد رضا، نورا (۱۳۸۹). بررسی نقش شهرهای کوچک در توسعه روستایی با استفاده از روش تحلیل شبکه، فصلنامه جغرافیای انسانی، سال سوم، شماره ۱، صص ۹۳ - ۱۰۷.
۱۱. شکوئی، حسین (۱۳۷۳). دیدگاه‌های نو در جغرافیای شهری، چاپ اول، انتشارات سمت، تهران.
۱۲. صرافی، مظفر (۱۳۷۷). مبانی برنامه‌ریزی توسعه منطقه‌ای، انتشارات سازمان برنامه و بودجه، تهران.
۱۳. طاهری، علی،، خدیجه، بوزرجمهری، حمید، شایان و خاکپور، بهرام (۱۳۹۰). بررسی و تحلیل اثرات توسعه روستاشهرها و شهرهای کوچک در توسعه منطقه‌ای و روستایی، اولین همایش ملی جغرافیا و برنامه‌ریزی توسعه روستایی، مشهد.
۱۴. فرجی ملائی، امین، آزاده، عظیمی و علی، شماعی (۱۳۹۰). بررسی اثرات شهر شدن نقاط روستایی بر بهبود کیفیت زندگی ساکنین، فصلنامه مطالعات مدیریت شهری، سال سوم، شماره ۵، صص ۱۲۹ - ۱۵۵.
۱۵. کیاوند، عزیز (۱۳۶۳). توسعه روستا شهری به سوی راهبرد جدید برنامه‌ریزی منطقه‌ای در آسیا (ترجمه)، انتشارات سازمان برنامه و بودجه، تهران.
۱۶. محمدزاده تیتکانلو، حمیده (۱۳۸۱). تبیین نقش شهرهای متوسط در توسعه فضایی منطقه‌ای، رساله دکتری شهرسازی، دانشکده هنرهای زیبا، دانشگاه تهران.

17. Epstein, T. S. & Joseph, D. (2001), Development there is another way: a rural-urban partnership development paradigm. World Dev. 29:1443-1454.
18. Friedman, J. (1974). A spatial framework for rural development: Problems of organization and implementation.
19. Stohr Walter B. & Fraser Taylor (1981), Development from above orbellow, Willey.
20. Tacoli, C, (1998) The rural-urban interactions. A guide to the literature. Environment and Urbanization. Vol.10, No.1.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی